

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sōkratus Scholastiku Kai Ermeiu Sozomenu Ekklesiastikē Istoria

Socrates <Scholasticus>

Mogvntiae, 1677

VI. Quomodo ex contentione ortum est in Ecclesiae dissidium, & quomodo
Alexander Alexandriae Episcopus Arium sectatoresque ejus deponit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14233

Κεφ. Ε΄.

Περί τῆς ἀρεῖς κατὰ ἀλέξανδρον τὸν ἐπίσκοπον Φιλονεικίας.

Μετὰ πέντερον τὸν γηρόμυρον ἐπίσκοπον ἀλεξανδρείας, τὸν καὶ ἐπὶ διοκλητιανῶ μαρτυρησάντα, διαδέχεσθαι τὴν ἐπισκοπὴν ἀχιλλᾶς. καὶ ὁ ἀχιλλᾶν, ἀλέξανδρον ἐπὶ τὴν μνημονοθεσίαν εἰρήνης. καὶ ἀδέεσερον διαγωνιστὴν ἐκκλησίαν συνεργεῖται καὶ ποτε παρόντων τῶν ὑπ' αὐτῶν πρεσβυτέρων ἐ τῶν λοιπῶν κληρικῶν, φιλομότερον παρὰ τῆς ἀγίας τριάδος, ἐν τριάδι μονάδᾳ εἶναι φιλοσοφῶν, θεολόγει. ἀρεῖα δὲ πρὸς πρεσβύτερον τῶν ὑπ' αὐτῶν ταπεινομένων, ἀντὶς ἑκάστωι τῆς διαλεκτικῆς λέξεως, οὐ μόνον τὸ σαφὲς λέγειν, ἀλλὰ καὶ τὸ δόγμα εἰσηγεῖσθαι τὸν ἐπίσκοπον, ἐκ φιλονεικίας καὶ διάμετρον εἰς τὸ ἐναντίον τῆς τριᾶδος δόξης ἀπέκλινε, καὶ ὡς ἐδόκει, γοργῶς ὑπαπήνισσε παρὰ τὰ παλαιὰ ἐπισκοπικὰ λεχθέντα καὶ φησὶν, εἰ ὁ πατήρ ἐγέννησε τὸν υἱόν, δεξιὴν ὑπάρξεν ἔχει ὁ γηνηθεὶς καὶ ἐκ τῆς δεξιᾶς, ὅτι ὡς ὁ υἱὸς ἀκολουθεῖ τὴν ἀνάγκην, ὅτι ὅσα ὄντων ἔχειν αὐτὸν τὴν ὑπόστασιν.

A

CAPUT V.

De Arii adversus Alexandrum Episcopum contentione.

POST Petrum Alexandrinæ urbis Episcopum, qui Diocletiano regnante martyrium consummavit, Achilles Pontificatum ejus loci suscepit. Huic deinde successit Alexander, reddita jam Christianis pace, quam supra commemoravimus. Hic ergo securius degens, Ecclesiam suam gubernabat. Forte quodam die, presentibus suis presbyteris una cum reliquo clero, de sacrosanctæ Trinitatis mysterio ambitiosius disputans, in Trinitate esse docebat unionem. Arius vero unus è numero presbyterorum, qui Alexandro parebant, vir artis dialecticæ minimè ignarus, ratus Episcopum Sabellii Libyci dogma inducere, ad opinionem, quæ cum Sabellii dogmate ex adverso pugnat, contentionis studio deflexit, usque, quæ ab Episcopo dicta fuerant, acerbius, ut videbatur, occurrit, ita disputans. Si pater genuit filium, existendi initium habet is, qui genitus est. Ex quo manifestè liquet, fuisse aliquando tempus, cum non esset filius: & necessario conficitur, eundem ex nihilo subsistere.

B

C

Κεφ. ς΄.

Ὅτι ἐκ τῆς φιλονεικίας ἀρχὴν διαίρεσιν ἢ ἐκκλησίᾳ ἔλαβεν καὶ ἀλεξάνδρῳ ἢ ἀλεξανδρείᾳ, καὶ θεῶν ἀρεῖον, καὶ τῶν πατρῶν αὐτῶν.

Τὰ ὅσα τῶν καινοπρεπέων λόγων συλλογισάμενος, ἀναρρίπτει ἐν πολλὰς παρὰ τὸ ζήτημα. καὶ ἀνάπτει τὸ δόγμα μικροδωπηθῆσθαι μέγα πῦρ, δεξαμένον τε τὸ κακὸν δόγμα τῆς ἀλεξανδρείαν ἐκκλησίας, διέτρεχε τὴν σύμπασαν αἰγυπῖον τε ἐν λιβύην, καὶ τὴν ἀνω θηβαΐδα ἢ τὴν κατὰ τοὺς λοιπὰς ἐπενέμετο ἐπαρχίας τε καὶ πόλεις. ὡς ἐλαμβάνοντ τὴν ἀρεῖαν δόξην, πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι, μάλιστα ὁ εὐσεβίου αὐτῆς ἀντίχρηστος, ὁ κατὰ σαβῆνον, ἀλλ' ὁ πρεσβύτερον μὲν τῆς βηρυθιανῆς ἐκκλησίας ἐπίσκοπος, τότε ὁ τῆς ἐν βιθυνίᾳ νικομηδείας τὴν ἐπισκοπὴν ὑποδύς ταῦτα ἀκάνων ἐδεδίκασε, τὸν μὲν ἀρεῖον, καὶ τὴν δεξιὴν ὑπάρξεν τὴν δόξαν αὐτῶν κατὰ πατρῶν. γράφει ὁ τοῖς κατὰ τὸν πόλιν, τοιαύδε.

CAPUT VI.

Quomodo ex contentione ortum est in Ecclesia dissidium; & quomodo Alexander Alexandria Episcopus Arii sectator esset; ejus deposuit.

HÆc ille novis atq; inauditis assertionibus cum ita conclusisset, multos ad eam quæstionem excitavit. Atq; ex modica scintilla magnum subito exitit incendium. Ortum quippe ab Alexandrina Ecclesia malum, per universam Egyptum & Libyam ac superiorem Thebaidem pervasit: tandem vero reliquas provincias ac civitates depastum est. Potro opinioni Arii complures quidem alii favēbant: sed præ cæteris eam tuebatur Eusebius, non ille quidem Cæsariensis, sed alter, qui cum ante Berytiorum fuisset Episcopus, tunc temporis ad Nicomediam, quæ in Bithynia est, pontificatum irrepsit. Quæ cum audiret accerneret Alexander, gravi exarsit ira: & collecto multorum Episcoporum Concilio, Arium & reliquos, qui sententiam ejus amplectebantur, gradu movit & Episcopis per singulas urbes constitutis scripsit in hunc modum.

B

Epistola Alexandri Episcopi Alexandria. A

Επιστολή ἀλεξάνδρου ἀλεξανδρείας.

Dilectis & charissimis ubiq; Catholice Ecclesie comministris, Alexander in Domino salutem. Cum unum sit Catholice corpus Ecclesie, mandatumque sit in sacris literis, ut pacis & concordie vinculum conservemus, consentaneum est, ut quæcunque apud singulos geruntur, nobis invicem per literas significemus: quo scilicet seu patiente, seu gaudente uno membro, ipsi vicissim aut compatiatur, aut collatentur. In nostra itaque parocchia extiterunt nuper homines iniqui & hostes Christi, docentes defectionem ejusmodi, quam jure quis praviam ac prænantiam Antichristi appellaverit. Ac volueram equidem hoc quidquid est silentio involvere, ut malum intra ipsos apostatas clausum confunderetur, ne forte in alia transgressum loca, simpliciorum hominum aures contaminaret. Sed quoniam Eusebius is, qui nunc est Nicomediae, res Ecclesie ex nutu suo pendere existimans, eo, quod relicta Berytiorum Ecclesia ad Nicomediensem Episcopatum nullo ulciscente, impune transgressus est, horum Apostatarum patrocinium suscipit, & literas quaquaversus ausus est scribere, commendans illos, ut imperitos homines ad pessimam Christoque infensam hæresim traducat: necessarium duxi silentium abrumpere, utpote sciens id quod in lege scriptum est, vobisque omnibus renuntiare, quo & Apostatas ipsos & infelicissima erroris illius verba cognoscatis, ac si forte Eusebius scripserit, ei minime attendatis. Pristinam enim malevolentiam suam, quæ longinquitate temporis jam oblivioni ac silentio tradita videbatur, per istos renovare nunc studens, simulat quidem se eorum causa literas scribere: re ipsa tamen declarat, se sua causa laborantem id agere. Eorum porro, qui ab Ecclesia defecerunt hæc sunt nomina. Arius, Achilles, Aithales, Carpones, alter Arius, Sarmates, Euzojus, Lucius, Julianus, Menas, Helladius, Gajus: cumque his Secundus ac Theonas, qui olim Episcopi sunt appellati. Ea verò, quæ sine ulla scripturarum auctoritate commenti temere effutiunt, sunt hujusmodi. Deus, inquiunt, non semper fuit pater, sed tempus extitit, cum Deus minimè esset pater. Verbum Dei non semper fuit, sed ortum est ex nihilo. Deus enim qui est, illum, qui non erat, ex eo, quod non est, procreavit.

Τοῖς ἀγαπητοῖς καὶ φιλοῦσι συλλειτουργοῖς τοῖς ἀπαισυχῆ καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας, Ἀλεξάνδρου ἐν κυρίῳ χαίρων. Ἐνὸς σώματος ὄντος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἐν ὅλῃς τε εὐσεβείας ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς, τηρεῖν σύνδεσμον τῆς ὁμοιοῦσας καὶ εἰρήνης, ἀκόλαστον ἐστὶ γράφειν ἡμᾶς, καὶ σημαίνει ἀλλήλοις τὰ πάρεχ' ἑκάστους γινώσκοντες, ἵνα εἴτε παρὰ ἑαυτῶν εἴτε παρὰ ἑτέρων, ἢ συμπάσχωμεν, ἢ συχαίρωμεν ἀλλήλοις ἐν τῇ ἡμέτερα τοῦ ἰσχυροῦ παροικίας, ἐξήληθον νῦν ἄνθρωποι πᾶσι καὶ χριστομάχοι, διδασκόντες ἀποστασίαν, ἡ εἰκότως αἰτίας ἀποστασίας τῆς ἀληθείας νομίσαντες καὶ καλέσαντες ἡ ἐξ ἐξολόμῃ μὴ σωπῆ παρὰ τὸ τοῦ ἰσχυροῦ ἐν ἰσῶς ἐν τοῖς ἀποστασίαις μόνοις ἀναλωθῆ τὸ κακόν, καὶ μὴ εἰς ἑτέρας τόπους διαβαῖν, ῥυψώσιν ἀπερασίαν τὰς ἀκοάς· ἐπεὶ δὲ ἡ εὐσεβεία ὄντως ἐν τῇ νικομηδείᾳ, νομίσαντες ἐπ' αὐτῶν κείσασιν τὰ τῆς ἐκκλησίας, ὅτι κατὰ λέξιν τὴν βιβλίον, καὶ ἐποφθαλμίσαντες τῇ ἐκκλησίᾳ νικομηδείων, ὅσα ἐκεῖ ἐδίδει καὶ αὐτῶν παρὰ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τῶν ἀποστασίων, ὅτι γράφειν ἐπεχείρησε πάντας, σωπῶν αὐτοὺς, εἴπως ὑποσύρη πᾶσι ἀγνοῦντας, εἰς τὴν ἐχάτην καὶ χριστομάχον αἵρεσιν ἀνάγκη ἔχον, εἰδὼς τὸ ἐν τῷ νόμῳ γεγραμμένον, μηκέτι μὴ σωπῆσαι, ἀναγγεῖλαι ἡ πάσιν ὑμῖν, ἵνα γνώσκῃτε τὰς ἀποστασίας ἡμοῦντες, καὶ τὰ τῆς αἵρέσεως αὐτῶν δύσνηρα ῥημάτια, καὶ εἰὰ γράφειν εὐσεβείᾳ, μὴ παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τὴν παλαιὰν αὐτῶν κακόν, ἵνα τὴν ἐχάτην σωπῆσιν, νῦν δὲ τῶν ἀνανεῦσαι βελόμῃ, (χημαίσις) μὴ ὡς ὑπερὶ τῶν γράφων. ἔργῳ ἡ δεικνύσιν, ὡς ὅτι ὑπερὶ αὐτῶν παρὰ τὸν ἰσχυρόν, τὸ τοῦ ἰσχυροῦ ὄντος ἀποστασίᾳ γινώσκοντες εἰσὶν, ἀχιλλεύς, ἀειβαλῆς καὶ καρπώνης, καὶ ἑτεροῦ ἀρείου, καὶ σαρμάτης, καὶ εὐζοίου, καὶ λυκίου, καὶ ἰουλιανός, καὶ μενάς, καὶ ἠλαδίου, καὶ γαίου, καὶ σὺν αὐτοῖς σεκοῦνδου καὶ θεωνά, οἱ ποτε λεχθέντες ἐπίσκοποι· ποῖα ἡ παρὰ τὰς γραφὰς ἐφ' ὅσους λαλῶσιν, ἐστὶ ταῦτα· ὅσα αἰεὶ ὁ θεός, πατρὶς ἡμεῶν. ἀλλ' ἡμεῖς ὅτε ὁ θεός, πατρὶς ἡμεῶν ὅσα αἰεὶ ἦν ὁ τῶν θεῶν λόγος, ἀλλ' ἐξ ὅσων ὄντων γέγονεν. ὁ γὰρ ὁ θεός, τὸν μὴ ὄντα ἐκ τῆς μηδὲ ὄντος παροικίας.

διό και λω ποτε, οτε οσα ην κλισμα γαρ εστι και ποιημα ο υος. ετε ο ομοιου και εσιαν παπατει εστιν, ετε αληθινος και φυσικος πατρις λογος εστιν, ετε αληθινή θεοφιλια αυτη εστι αλλ εις μη τω ποιημάτων και ηρητων εστι κατασκευαστικος ο λογος ε θεοφιλια, ηυομυρ και αυτος ο πα ιδιω τε θεω λογω, και τη εν τω θεω θεοφιλια, εν η και τα παντα η αυτον πεποιηκεν ο θεος. διό και τρεπιος εστι και αλλοιωτος την φυσικω, ως και παντα τα λογικα. ξενο τε η αλλοτριου, και απερχομισμενου εστιν ο λογος της τε θεω εσιαν. και αρρητου εστιν ο πατρις τω υω. ετε η τελειως η ακριβως γνωστικος ο υος τον πατερα, ετε τελειως οραν αυτον δυνα. η ηδ αυτη την εσιαν οσα οσεν ο υος ως εστι δι ημας ηδ πεποιη, ινα ημας δι αυτη ως δι οργανα κλιση ο θεος και οσα αν υω εση, ει μη ημας ο θεος ηθελεν ποιησαι. ηρωτησε γουω τις αυτης, ει δυνα ο ε θεω λογος τραπενημα ως ο διαβολος ετραπη και οσα εφοδηθησαν ειπειν, και δυνα. τρεπιος ηδ φυσικος εστι, ηρητων και τρεπιος παρχων. ταυτα λεγοντας οδω απει αρειον, και απιτατος αναρχων ουντας, αυτες τε και οδω συνακολαθησαντας αυτοις, ημεις μεν μη τω και αιγυπτον επσκοπων και της λιβυης, εγγυς εκαλον οντων, συνελθόντες ανεθεμαλισαμυρ. οι η απει δυσεβιον, παρσεδξξαντ, παρσεδξζοντες συκαλαμιζαμτο ψεδδος τη αληθεια, η την ασεβειαν τη ευσεβεια. αλλ οσα, ιχυσουσι. νικα ηδ η αληθεια. και εδεμια εστι κοινωνια φαυ παρσε (κοτος, εδε συμφωνησις χειρω παρσε βελιαρ. τις ηδ ηκασε ποποτε τοιαυτα; η τις αυτων εν τω ευαγγελιω, μονογυης υος, και δι αυτη εγενετο τα παντα. εμισησε τε τες φεργομενες, ολιεις εστι τω ποιημάτων ο υος. πως ο δυνα) ισου ειναι τω δι αυτη ηρομενων; η πως μονογυης, ο τοις πασι και εκεινες σωμαριθμεμυρ; πως ο εξ οσα οντων αν ειη, τε πατρις λεγοντου, εξ ηρεξιατο η καρδια με λογον

A Proinde tempus aliquando fuit, cum non esset, quippe filius creatura est opusque. Neque vero similis est patri secundum substantiam, neque verum ac genuinum Dei verbum, nec vera ejusdem sapientia. Sed unus quidem est ex operibus & creaturis: abusive autem verbum dicitur atque Sapientia: quippe cum & ipse extiterit per proprium Dei verbum & per sapientiam, quae in Deo est, in qua Deus tum cetera omnia, tum eum ipsum fecit. Quamobrem suapte natura conversioni obnoxius est ac mutationi, perinde ac reliqua rationalia. Extraneum & alienum est verbum, ac semotum a Dei substantia. Invisibilis atque inenarrabilis est filio pater, neque enim perfectè & exactè filius novit patrem, neque eum perfectè videre potest. Nam nec tuam ipsius substantiam novit filius, cuiusmodi fit. Siquidem propter nos factus est, ut ejus tanquam instrumenti cuiusdam operâ Deus nos crearet. Nec ipse extitisset unquam, nisi Deus nos creare voluisset. Et cum quidam eos interrogasset, utrum Dei verbum mutari posset sicuti mutatus est Diabolus, ipsi non veriti sunt respondere: certe potest. Est enim naturæ mutabilis, cum gigni possit & creari. Hæc igitur dicentem Arium & summa cum impudentia affirmantem, nos quidem una cum Ægypti ac Libyæ Episcopis, propè centum numero, in unum congregatis, tum ipsum, tum eos, qui illi adhæserunt anathemate perculimus. Eusebius vero eos suscepit, impietatem pietati, & veritati studens miscere mendacium. Sed nequaquam prevalebit. Vincit enim veritas: nec ulla est societas Luci cum tenebris, nec Christi cum Diabolo consensus, quis enim unquam talia audivit? aut quis est, qui & nunc audiens non obstupescat, & aures non obturet, ne hujusmodi verborum sordes penetrare ad eas possint? Quis Joannem audiens dicentem, In principio erat verbum: non condemnet istos, qui asserunt, fuit tempus cum non esset? Aut quis audiens hæc verba ex evangelio, Unigenitus filius: & Per ipsum facta sunt omnia: istos non odert, affirmantes filium esse unum ex creaturis? Enimvero quomodo potest unus esse ex illis, quæ per ipsum facta sunt? Quomodo potest esse unigenit, qui juxta illorum sententiam, una cum reliquis omnibus in creaturarum ordine censetur? Quæ ratione ortus sit ex nihilo, cum Pater dicat, Eructavit cor meum verbum

bonum: & alibi, ex utero ante luciferum genui te. Aut quomodo substantiâ dissimilis est patri, cum sit imago perfecta & splendor patris: cumque ipse dicat, Qui vidit me, vidit patrem. Quod si filius ratio Patris est ac sapientia, quomodo fuit tempus cum non esset? Perinde enim est ac si dicerent, Deum aliquando rationis & sapientiæ expertem fuisse. Quomodo mutationi conversionique obnoxius sit, cum de se ipse dicat, Ego in Patre & Pater in me: & alibi, Ego & pater unum sumus. Per Prophetam vero multo ante pronuntiaverit: videte me, quod ego sum & non mutor. Ac licet quis hoc dictum ad Patrem ipsum referre possit, aptius tamen fuerit nunc de filio dictum accipere: eo quod cum homo factus sit nequaquam est immutatus, sed ut ait Apostolus, Jesus Christus heri & hodie idem ipse & in secula. Quidnam vero eos impulit, ut dicerent illum propter nos factum esse, cum Paulus utique dicat: Propter quem omnia & per quem omnia? De blasphemia vero illa qua dicunt Patrem non perfecte cognosci à filio, nemini mirum videri debet. Nam cum semel Christo bellum indixerint, spernunt quoque verba ipsius Domini dicentis: ut cognoscat me pater, & ego cognosco Patrem. Proinde si ex parte tantum filium cognoscat pater, palam est quod & filius ex parte cognoscat Patrem. Quod si hoc dicere nefas est, & si pater perfecte novit filium, perspicuum est quod quemadmodum pater verbum suum cognoscat, ita & filius novit patrem suum cujus est verbum. Ac nos quidem hæc dicentes, & sacras Scripturas replicantes, sæpe numero eos convicimus. Verum illi tanquam chamaeleontes, subinde mutati sunt, dum student sibimetipsis privatim vindicare id quod scriptum est: impius cum in profundum malorum gurgitem venerit, spernit. Multæ quidem ante illos hæreses extiterunt, quæ plusquam decebat ausæ, in extremam dementia prolapsæ sunt. Isti vero divinitatem verbi cunctis sermonibus suis subvertere moliti, effecerunt quantum quidè in se est, ut priores hæreses illæ, juxta esse viderentur, quippe qui ad Antichristum propius accedant. Quamobrè abdicati sunt ab ecclesia, & anathemate percussi. Ac dolore quidè afficimur ob exitium illorum, ideò præsertim quod cum ecclesiæ doctrinam olim perceperint: nunc ab ea deteiverunt. Nequaquam tamen magnopere

A ἀγαθόν. κὶ ἐκ γαστρὸς καθ' ἑωσφόρος ἐγέννησα σέ; ἢ πῶς ἀνόμοιοι τῆ εἰσία τῶ πατρὸς, ὁ ὠν εἰκὼν τελεία κὶ ἀπαύγασμα τῶ πατρὸς, κὶ λέγων, ὁ ἐμὲ ἑωρακὼς, ἑώρακε τὸν πατέρα. πῶς ἴδι λόγῳ κὶ θεοῖα ἐστὶ τῶ θεῶ ὁ υἱός, καὶ ποτὲ ὅτε εἶπεν καὶ ἴσον γένειν αὐτὰς λέγειν, ἀλογον καὶ ἀσφον ποτὲ τὸν θεόν. πῶς ἴτερος ἢ ἀλλοιωτός, ὁ λέγων δι' ἑαυτῆ, ἐγὼ ἐν τῶ πατρὶ, κὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί, κὶ ἐγὼ κὶ ὁ πατὴρ ἐν ἑσμῶν. διὰ ἴτῶ καθ' ἑωσφίτη, ἰδέσθαι με ὅπ' ἐγὼ εἶμι, κὶ εἶπεν ἡλλοίωμαι. εἰ ἴδι κ' ἐπ' αὐτὸν περὶ τὸν πατέρα τὸ ῥητὸν δύναι ἀναφέρειν, ἀλλὰ ἔαρμοδιώτερον ἀνείη καθ' ἑ τῶ λόγῳ νῦν λεγόμενον, ὅπ' κὶ ἡρόδοτος ἀνθρώπῳ εἶπεν ἡλλοίωται, ἀλλ' ὡς ὁ δὲ πῶς οὐκ ἴσῳς χεῖρος χεῖρὸς κὶ σήμερον ὁ αὐτός, κὶ εἰς τὰς αἰῶνας. ἢ ἴδι ἀρετὴ εἰπεῖν αὐτὰς ἐπίσειεν, ὅπ' δι' ἡμᾶς γένοιε, καὶ ἴδι τῶ πατρὶ γραφῶν, δι' ὅν τὰ πάντα, καὶ δι' ἑ τὰ πάντα; καθ' ἑ μὲν οὐκ ἔβλασφημῶν αὐτὰς, ὅπ' εἰς οὐδὲ τελείως ὁ υἱός τὸν πατέρα, ἔδει θανατῶσαι. ἀπαξ γὰρ καθ' ἑ ῥητοὶ χεῖρομαχεῖν, καθ' ἑ ἀκρόν κ' τὰς φωνὰς αὐτῶ τῶ κυρίου λέγοντι, καθ' ἑ ὡς γνώσκῃ με ὁ πατὴρ, καὶ γὰρ γνώσκῃ τὸν πατέρα. εἰ μὲν οὐκ ἐν μέρεσιν γνώσκῃ ὁ πατὴρ τὸν υἱόν, δὴλον ὅπ' καὶ ὁ υἱός ἐν μέρεσιν γνώσκῃ τὸν πατέρα. εἰ ἴδι τῶ λέγειν ἔθεμις, οἶδέ ἴδι τελείως ὁ πατὴρ τὸν υἱόν, δὴλον ὅπ' καθ' ἑ γνώσκῃ ὁ πατὴρ τὸν ἑαυτῶ λόγον, ἔτω καὶ ὁ λόγῳ γνώσκῃ τὸν ἑαυτῶ πατέρα, ἔ καὶ ἐπὶ λόγῳ. καὶ ταῦτα λέγοντες, καὶ ἀναπίυσοντες τὰς θείας γραφὰς, πολλάκις ἀνετέθεικα μὲν αὐτὰς, καὶ πάλιν ὡς χαμαίλεόντες μετεβάλλοντες, φιλονεικοῦντες εἰς ἑαυτὰς ἐφελκύσαι τὸ γεγραμμένον, ὅταν ἔλθῃ ὁ ἀσεβὴς εἰς βλάβη κακῶν, καταφρονηεῖ. πολλὰ γοῦν αἰρέσεις καθ' ἑ αὐτῶν γεγονασιν, αἵτινες πλέον τῶ θεόν τῶ τολμήσασαι, πεπύκασιν εἰς ἀφροσύνην. ἔτοι ἴδι διὰ πάντων αὐτῶν τῶ ῥημάτων, ἀπῆχερῆσαντες τῶ ἀναίρεσει τῶ τῶ λόγῳ θεότητῳ, ἐδικαίωσαν ἑ ἑαυτῶν ἐκείνας, ὡς ἐγύτεροι τῶ ἀνηχίους ἡρόδοτοι. διὰ καὶ ἀπεκηρύχθησαν διὰ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀνετέμαπθησαν. λυπέμεθα μὲν οὐκ ἀπὸ τῆ ἀπώλεια τῶτων, καὶ μάλιστα ὅτι μαθόντες ποτὲ καὶ αὐτοὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας, νῦν ἀπεπύθησαν. ἔ ξενίζόμεθα δέ

τῶν γὰρ ἐυμένων ἐφιλητός πεπόνθασι. καὶ
 πρὸς αὐτῶν ἰσθὰς, ἀκολοθήσας τῷ σωτήρι,
 ὑσερον ἢ πρὸς δόξης ἐπιποσάτης ἡρόμην.
 καὶ πρὸς τῶν ἰσθῶν, ὅσα ἀδίδακτοι μεμνή-
 καμην. ἀλλ' ὁ μὲν κύριος πρὸς ἴρηκε, βλέπε-
 τε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσον-
 ται ἐπὶ τῷ ὀνόματι με λέγοντες, ἐγὼ εἰμί. ἐ-
 ὁ καρὸς ἡγίως, καὶ πολλὰς πλανήσασι. μὴ πο-
 ρεθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. ὁ ἢ παῦλος μαθῶν
 ταῦτα πρὸς τῶν σωτῆρος, ἐγγράψεν, ὅτι ἐν ὑ-
 σέροις καιροῖς ἀποσησοῖαί τινες τῆς ὑγαινε-
 σης, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις, καὶ διδασ-
 καλίαις δαιμονίων, ἀποσεφομένων τὴν ἀ-
 λήθειαν. Ἔτοίμη κυρία ἐστὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰ-
 σαχρῆς, διὰ τε αὐτῆς πρὸς ἀγγέλλοντος, καὶ διὰ
 τῆς ἀποστόλου σημάωντος πρὸς τῶν τοιστων,
 ἀκολοθῶς ἡμεῖς αὐτήκοοι τῆς ἀσεβείας αὐ-
 τῶν ἡρόμενοι, ἀνεθεματίσαμεν καθὰ πρὸς ἔ-
 πομει τῆς τοιστας, ἀποδείξαντες αὐτῆς ἀλ-
 λοίους τὴν καθολικῆς ἐκκλησίας τῆς πίστεως.
 ἐδηλώσαμεν ἢ καὶ τῆς ὑμετέρα θεοσεβεία, ἀ-
 γαπήσοις ἐτιμώτατοι συλλεῖς ἔργοι, ἵνα μήτε
 ἴνας ἐξ αὐτῶν, εἰς πρὸς ἐλεύσαντο καὶ πρὸς ὑμᾶς
 ἐλθεῖν, μὴ πρὸς δέξῃσθε, μὴ ἔευσέβω, ἢ ἐτέρω
 τινὶ γράφοντι πρὸς αὐτῶν πειθῆτε. πρὸς ἔργον
 ἡμᾶς ὡς χριστιανῶν οἴας, πάντας τῆς κτ' χει-
 ρεῖς ἐλέγοντας τε ἐφρονῆτας, ὡς θεομάχας ἐ-
 φθορέας τῶν ψυχῶν ἀποσεφραδῆς, ἐμὴ ἢ καὶ
 χάρειν τοῖς τοιστοις λέγειν. ἵνα μήποτε ἐ-
 τᾶς ὁμαρτίαις αὐτῶν κοινοῖοι ἡρώμεθα, ὡς
 παρηγέλειεν ὁ μακάριος ἰωάννης, πρὸς ἐπᾶσε
 ὁδὸν παρ' ὑμῖν ἀδελφός. ὑμᾶς ὁ σὺν ἐμοὶ
 πρὸς αγορεύσοι. τοιαῦτα τοῖς ἀπανταχῆς κτ'
 πόλιν ἀλέξανδρος γράφοντος, χεῖρον ἐγένετο
 τὸ κακόν, εἰς φιλονεικίαν ἐξαπομένων, οἷς τὰ
 γραφέντα ἐγνωρίζετο. καὶ ὁ μὲν τοῖς γραφεῖσι
 συμψηφοὶ γινόμενοι, ἐπρὸς ὑπεγράφων. ὁ
 ἢ, τεναντίον ἐποίησεν. μάλιστα ἢ πρὸς ἀντιπα-
 θείαν ἐκείνητο ὁ τὴν νικομηδείας ἐυσεβίος, ὅτι
 αὐτῶν κακῶς ἀλέξανδρος ἐν τοῖς γραφεῖσι μνή-
 μην πεποιήσῃ. ἰσχυρῶς καὶ ἐκείνο ἔχαιρῆ μά-
 λιστα ὁ ἐυσεβίος, ὅτι κτ' τὴν νικομηδείαν ὁ βα-
 σιλεὺς τότε διέταξε. καὶ γὰρ ἐκεῖ τὰ βασίλεια μι-
 κρὸν ἐμπροσθεν οἱ πρὸς διοκλητιανὸν ἐπεποιήσῃ.
 διὰ τῆς ἐν πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων τῶν ἐυσεβίω
 ὑπήκοοι καὶ κείνος συνεχῶς ἐπέσειλλεν. ἀλέξαν-
 δρος μὲν, ἵνα καθυφείη τὸ κινέμενον ζήτημα,

A miramur. Idem enim Hymenæo conti-
 git & Philero: & antehos Judæ, qui cum
 Servatorem sectatus fuisset, tandem
 proditor ejus factus est ac defertor. Ac
 de his etiam ipsis præmonitiones neuti-
 quam nobis defuerunt. Nam dominus
 quidem ipse prædixit: Cavete, ne quis
 vos seducat. Venient enim multi in no-
 mine meo, dicentes: ego sum, & tem-
 pus appropinquavit: multosque in erro-
 rem inducent. Nolite eos sequi. Pau-
 lus autem, qui ista à Servatore didice-
 rat, ita scribit: Novissimis temporibus
 deficient quidam à fide sana, atten-
 dentes spiritibus erroris, & doctrinis
 B Damonum veritatem averfantium.
 Cum igitur & Servator noster Jesus Chri-
 stus per se ipse hoc præceperit, & per A-
 postolum de istis significaverit, jure me-
 rito nos, qui impietatem illorum coram
 audivimus, ejusmodi homines, sicut
 prædictum est, anathemate perculimus,
 eosque ab ecclesia ac fide Catholica a-
 lienos esse declaravimus. Idipsum au-
 tem vestræ pietati indicavimus, dilecti
 & carissimi Comministri, ut neque eos,
 si fortè ad vos etiam venire præsumple-
 rint, suscipiatis, neque Eusebio vel alteri
 cuiquam, qui illorum causâ ad vos scri-
 pserit, fidem accommodetis. Nos e-
 nim, qui Christiani sumus, eos omnes,
 C qui adversus Christum & loquuntur &
 sentiunt, non secus ac Dei hostes & cor-
 ruptores animorum averfari debemus,
 ac ne Ave quidem ejusmodi homini-
 bus dicere, ne sceleribus eorum ullatenus
 communicemus, sicut à Beato Jo-
 anne præceptum est. Salutate fratres,
 qui vobiscum sunt. Hi, qui apud nos
 sunt, vos salutant. Hujusmodi literis ad
 omnes Episcopos per singulas urbes
 constitutos ab Alexandro datis, malum
 in deterius profecit, cum ii, qui literas
 acceperant ad contentionem excitarentur.
 Et alii quidem literis consentientes,
 D iisdem etiam subscripserunt. Alii vero
 contrarium fecere. Sed maxime omni-
 um Eusebius Nicomediensis Episcopus
 ad dissentiendū impulsus est, eo quod A-
 lexander in suis literis nominatim ipsum
 perstrinxisset. Porro Eusebius tunc tem-
 poris plurimum poterat, propterea quod
 Imperator degebat Nicomedia. Illic
 enim paulo ante Diocletianus palatium
 ædificaverat. Hanc igitur ob causam
 multi Episcopi Eusebio obsequabantur.
 At ille frequentes literas mittebat, nunc
 ad Alexandrum: monens ut suppressa
 fâ questione quæ inter ipsos commota
 B iij

fuērat, Arium in communionem reciperet. Nunc ad singularum urbium Episcopos, suadens ne Alexandro consensum accommodarent. Quo factum est, ut tumultu ac perturbationibus omnia completerentur. Neque enim solos ecclesiarum Antistites verbis inter se digladiantes cernere licebat, verum etiam populi multitudinem duas in partes divisam: aliis ad hos, aliis ad illos sese applicantibus. Denique eo indignitatis res processit, ut publicè in ipsis etiam theatris Christiana religio derideretur. Et ii quidem, qui erant Alexandriae, de summis fidei nostræ dogmatibus pertinaciter contendebant, ab iisdem ad singularum provinciarum Episcopos missæ sunt legationes. At isti in alterutram divisi partem, ejusdem cum illis seditionis ac tumultus participes extiterunt. Cæterum Arianis sese adjunxerunt Melitiani, qui paulo ante ab ecclesia fuerant segregati. Quinam autem isti sint, operæ pretium fuerit dicere. Melitius quidam Episcopus Ægypti, à Petro Alexandriae Episcopo, qui sub Diocletiano martyrium consummavit, tum ob alias causas depositus est, tum præsertim eo, quod persecutionis tempore fidem inficiatus, sacrificasset. Qui cum sacerdotio pulsus esset, multosque haberet sectatores, ducem atque Auctorem se præbuit hæresis eorum, qui ab ejus nomine Melitiani in Ægypto etiamnum appellantur. Porro cum nullam haberet idoneam causam cur se ab ecclesia segregasset, se quidem affectum injuria esse dicebat, Petrum verò malecicis & conviciis inceffebat. Ac Petrus quidem persecutionis tempore martyrio est coronatus. Melitius vero calumnias suas transtulit primum in Achillam, qui Petro in episcopatu successerat, deinde in Alexandrum Achillæ successorem. Dum hæc ab illis geruntur, orta est Arii controversia: & Melitius unà cum suis Arii partes fovit, cum illo conspirans adversus Episcopum. Cæterum, quibus Arii opinio absurda esse videbatur, ii prolatam ab Alexandro adversus illum sententiam approbarunt, eosque, qui ita sentirent, jure damnatos esse censuerunt. Eusebius vero Nicomedienfis, & quotquot opinionem Arii amplectebantur, ad Alexandrum scripserunt, ut latam jam excommunicationis sententiam dissolveret, & excommunicatos ad ecclesiam revocaret: neque enim illos malè sentire.

A δέξθη) εδν ἀεὶ ἄρειον. τοῖς ἰκτὶ πόλιν, ὅπως ἀμὴ γένοιτο σύμφηφοι ἀλεξάνδρῳ. ὁθεν τὰ πάντα ἦν ταραχῆς ἀνάμεσα. ἐγὼ μόνος ἠὲ ἰδὲν εδν τῷ ἐκκλησιῶν παρέρους λόγους διαπληκίζομένους, ἀλλὰ καὶ πῆθη τεμνόμῃρα. τῶν μὲν, ὡς τῆτοις. τῶν δὲ, τατέρους ἰπικλομένων. εἰς τοσῶτον ἡ ἀτοπίας προσέθη τὸ πρῶγμα, ὡς δημοσία καὶ ἐν αὐτοῖς θεάτοις τὸν χριστιανισμόν γελάσαι. οἱ μὲν οὖν καὶ αὐτὴν τὴν ἀλεξάνδρειαν, νεανικῶς ἀεὶ τῶν ἀνωτάτω δογματῶν διεπληκίζοντο, διεπεσεβούντο τε

B πρὸς εδν καὶ ἐπαρχίαν ἐπισκόπους οἱ δὲ, εἰς θάτερον τεμνόμῃροι μέρεθ, τῆς ἐκείνων ὁμοίας φάσεως ἐγνοντο. (Ἰωαννεμῖγνυτο δὲ τοῖς δρειανίζουσι μελιπανοῖ, οἱ μικρὸν ἐμπερῶθεν τῆς ἐκκλησίας χωριδιέντες. τίνες δὲ εἰσιν ἔτοι, λεκτέον ὑπὸ πέτρῳ τῷ ἰπικλοπέ ἀλεξάνδρειας, τῷ ἰπικλοκλητιανῶ μελῆτευθήσαντθ, μελίτιός τις μίας τῶν ἐν ἀγύπῳ πόλεων ἰπικλοπθ καθήρθη, δι' ἄλλας τε πολλὰς αἰτίας, καὶ μαλιστα ὅτι ἐν τῷ διωγμῷ δρειασάμῃρθ τὴν πίσιν, ἐπέδυσεν. εδν καταιρεθεῖς, πολλὰς τε ἐρηκῶς εδν ἐπομένους ἀπὸ αἰρεσιάρχης κατέστη τῶν ἀχεινῶ ἰξ αὐτῆς τὴν ἀγύπῳ μελιτιανῶν καλεμένων. ἀπολογίαν τε εδν μίαν ἔυλογον ἔχον τῷ πεχωριδι τῆς ἐκκλησίας, ἡδὲ κῆδος μὲν ἐλεγχῆσαντὸν ἀπλῶς. ἐκακηγόρη δὲ καὶ ἐλοιδόρει τὸν πέτρῳ. ἀλλὰ πέτρῳ μὲν ἐν τῷ διωγμῷ μαρτυρήσας, ἐτέλευτησεν. ὁ δὲ, μετὰ φέρει τὰς λοιδορίας ἰπικλο ἀχιλλῶν, ὅς μετὰ πέτρῳ ἐπισκόπθ ἠὲ. καὶ αὐθις ἐπὶ τὸν μετὰ ἀχιλλῶν γεγρημένων ἀλεξάνδρῳ. ἐν τῆτοις δὲ καθεσῶτων αὐτῶν, ἐπῆνε) τὸ κατὰ ἄρειον ζήτημα. ἡ δὲ μελίθ ἀμα τοῖς αὐτῶ, συνελαμβάνετο τῷ δρειῶ, κατὰ τῷ ἐπισκόπῳ συμφατειάζων αὐτῶ. καὶ ὅσοι μὲν ἀτοπθ ἠὲ ἡ δρειῶ δόξα, ἀπεδέχοντο τῷ ἀλεξάνδρῳ τὴν ἐπὶ δρειῶ κείσιν, καὶ ὡς δικαίᾳ εἶν ἡ κατὰ τῶν ἔτω φρονέντων ψῆφθ. ἐγραφοῖν δὲ καὶ οἱ ἀεὶ τὸν νικομηδέα δισέβιον, ὅσοι τὴν δρειῶ δόξαν ἡσμένον, ὡς λύεν μὲν τὴν φθάσασαν ἀπικηρυξιν, ἐπανάγειν δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν εδν ἀποκηρυχθέντας. μήτε γδ δόξάζει κακῶς

ἔτος ἐναντίον τῆς γραμμάτων πρὸς τὸν
 Ἐπίσκοπον ἀλεξανδρείας πεμπομένων, πε-
 ποίω) τῆς Ἐπιστολῶν τέτων συναγωγῆς
 ἀρει) μὲν τῆς ὑπὲρ αὐτῆς, ἀλεξανδρ) δὲ
 τῆς ἐναντίων καὶ τῆς πρὸς φασίς γεγονός ἐ-
 πολογίας ταῖς ἐν τῷ Ἐπιπολαζέσαις ἀρέσει-
 σιν δρειανῶν, εὐνομιανῶν, καὶ οἱ τὴν ἐπω-
 νυμίαν διὰ μακεδονίε ἔχουσιν ἕκαστοι γὰρ
 μάρτυσι ταῖς ἐπιστολαῖς ἐχρήσαντ τῆς οἰ-
 κείας ἀρέσεως.

A In hunc modum cum contrariæ utriq;
 literæ ad Episcopum Alexandriæ mitte-
 rentur, utriusque partis literæ in unum
 corpus collectæ sunt. Et Arius qui-
 dem eas, quæ causæ suæ favebant;
 Alexander verò contrarias in unum vo-
 lumen redegit. Atque hinc selectæ illæ,
 quæ nostra ætate plurimum vigent, A-
 rianorum scilicet, Eunomianorum, &
 eorum, qui Macedoniani vocantur, de-
 fensionis suæ ansam arripiunt. Singuli
 enim selectæ suæ epistolas, tanquam te-
 stes idoneos laudant.

Κεφ. Ζ΄.

Ως ὁ βασιλεὺς κωνσταντίν) λυπηθεὶς ἐπὶ τῇ ταραχῇ τῶν ἐκ-
 κλησιῶν, ἐπέμψεν ὅσοι τὶ ἰσπανὸν εἰς ἀλεξάνδρειαν, εἰς ὁ-
 μοίαν αὐτῶν καλοῦν τὸ ἐπίσκοπον καὶ τὸν ἀρειον.

CAPUT VII.

Quomodo Imper. Constantinus ob ecclesiarum
 perturbationem dolore affectus, Hosium Hi-
 spanum misit Alexandriam, Episcopum &
 Arium ad concordiam exhortans.

ΤΑῦτα δὲ πυθόμενος ὁ βασιλεὺς, καὶ τὴν
 ψυχὴν ὑπεραλγίστας, συμφορῶν τε
 οἰκείαν εἰναλὶ) πρὸς γαμὰ ἠγνησάμενος, πρὸς
 χρῆμα τὸ ἀναφθὲν κακὸν καταστέσαι πε-
 δάζων γράμματι πρὸς ἀλεξάνδρον καὶ ἀρειον
 πέμψας, διὰ τὸν ἀξιόπιστον, ὃ ὄνομα μὲν ἦν
 ὄσι) μίας δὲ τῆς ἐν τῇ ἰσπανίᾳ πόλεων ὄνο-
 μα καθρέξας, ὑπῆρχεν ἐπίσκοπος) πάντων τε
 αὐτὸν ἠγάπα, καὶ διὰ τῆς ἡγῆς ὁ βασιλεὺς
 ὧν γραμμάτων μέρος) ἐνὶ αὐτῶν κείσθαι ὅσα
 ἀκαίρη. ἢ γὰρ ὅλη ἐπιστολή, ἐν τοῖς εὐσεβείαις εἰς
 τὸν κωνσταντίνου βίον καὶ) βιβλίαις.

Hæc cum audisset Imp. gravissimo
 dolore percussus est. Suamque
 esse ducens hanc calamitatem, eo incu-
 buit ut excitatum malum quamprimùm
 restingeret. Proinde literas mittit ad
 Alexandrum & Arium, per virum spe-
 ctatæ fidei, Hosium nomine, Episco-
 pum Cordubiæ, quæ Hispaniæ civitas
 est: quem quidem Imperator & ama-
 bat & colebat plurimùm. Harum lite-
 rarum partem hic inserere opportunum
 duxi. Integræ enim extant in libris Eu-
 sebii de vita Constantini.

Νικητῆς κωνσταντίν) μέρους) Σεβαστῶς,
 ἀλεξανδρῶν καὶ δρειῶν.

Victor Constantinus Maximus Augustus,
 Alexandro & Ario.

Μανθάνω ἐκείθεν ὑπῆρχεν αὐτῶν παρῶν-
 τος ζήτημα) τὴν καταβολὴν) ὅτε γὰρ σὺ ὦ
 ἀλεξάνδρε ἐζήτησαι πρὸς τῶν πρὸς ἐπιτέρων,
 τί δή ποτε ἕκαστος) αὐτῶν ὑπὲρ πν) τόπος
 τῶν ἐν τῷ νόμῳ γεγραμμένων, μάλλον δὲ
 ὑπὲρ τῶν) μαλακῶν ζητημάτων) μέγας πυν-
 θάνοιο. σὺ τε ὦ ἀρειε, ὅπως ἢ μήτε τὴν δόξαν
 ἐνθυμηθῆναι, ἢ ἐνθυμηθέντα, σιωπῇ πρὸς
 δοῦναι πρὸς σῆκον ἦν, ἀπρὸς ὁπίως ἐντέθεικας.
 ὅθεν τῆς ἐν ὑμῖν διχονοίας ἐγαρθείσης, ἢ
 μὲν σὺν ὁδ) ἠρηθῆ. ὃ δὲ ἀγνώσκει) λαὸς εἰς
 ἀμφοτέρους) χωρῶν, ἐν τῆς τε κοινῆς σώμα-
 τ) ἀρμονίας ἐχωρίσθη) ὅσα οὐ) ἕκαστος
 ὑμῖν) δέξασθαι τὴν γνώμην) πρὸς ἄλλων, ὅπως αὐ) ὁ
 σιωπῆρα πῶν) δικάως παρανεῖ, δεξά-
 σθαι. τί δὲ τῆς ἐστίν; ἔτε ἐρωτῶν ὑπὲρ τῶν
 τοιούτων) δὲ δόξης πρὸς σῆκον ἦν, ἔτε ἐρω-
 τώμενοι, ἀποκρινάσθαι. τὰς γὰρ τοιαύτας

Præsentis controversiæ initium hinc
 extitisse competio. Cum enim tu Ale-
 xander à presbyteris tuis requireres,
 quid unusquisque eorum de quodam
 legis loco sentiret, seu potius de qua-
 dam parte inanis quæstionis eos inter-
 rogares: cumq; tu Ari, id quod vel nun-
 quam cogitare, vel sane cogitatum si-
 lentio premere debueras, imprudenter
 protulisses; excitatâ inter vos discor-
 diâ, communio quidem denegata est:
 Sanctissimus autem populus duas in
 partes dilcissus, à totius corporis unitate
 discessit. Quocirca uterque vestrum
 veniam vicissim alteri tribuens, id am-
 plectatur, quod conservus vester vo-
 bis iustissime suadet. Quidnam vero il-
 lud est? nec interrogare de huiusmodi
 rebus principio decebat, nec interro-
 gatum respondere. Istiusmodi enim